

San Francisco, 21 nov. 1968

(4)

Dragă Torică,

Hi, scriu, acum, mai pe larg și cu deplină luciditate și franchețe, care au caracterizat întotdeauna prozetarea din te rog. Am cam putine motive să fiu rindat pentru acest lucru, dar destule ca să regret lipsa, prea lipsa absenței a mea de timp ai mei, de timp - sau din - marea mea de acasă. Sînt decis, totuși, să continui drumul pînă la capăt, în speranța că voi face donații lucruri utile, și în nădejdea că, peste toate impedimentele - de timp și de atmosferă - voi găsi răgazul să pot redacta câteva pagini despre această călătorie.

Dar, ca să fiu cât se poate de explicit, am să te iau pe toate la rînd și, sper, chiar dacă sîntem despărțiți - formal, numai - de atîtea mii de kilometri, chiar dacă o bisuită prin sens este mult mai dificilă decît una față în față - mă vei înțelege în întregime.

Dicte întelepciunea comănească - și, ca întotdeauna, ca are dreptate - vor teala de acasă, nu se potrivește cu cea din țară. Și, de data aceasta, țîrgul se află într-o dăruie deosebită. Fac un drum pe care mi l-am sperat cu încredință, un drum pentru care - prin lucrurile din exterior - mult m-am rindat dar, dacă ar fi în locul meu, sînt convins că ar încerca exact sentimentele, cam straniu (acesta este un eufemism!), pe care le cunoșc eu acum. Am plecat la acest drum cu multe îndoieli în suflet, explicabile cu numai o încredință călătoriei. Dar mi-am spus - numai mine însumi, pentru că mi-mi plac vorbele meu spus în gura mea - că datorită oricărui adevărat scriitor comunist este de a cunoaște cît mai mult despre lume, pentru că astfel - într-un fel sau altul, mai devreme sau mai tîrziu - să-ți fie util pășindului său material. Plecînd de la București împreună cu Ansamblul Științelor că domul de ai mei și de ACASA o să mă urăzească, necontenit, ca o rană de venind ca. Plecînd de acasă împreună cu Ansamblul, am înțeles că am obligația de a scrie 6-7 articole despre tîrîrul pe care îl înțeleg, să transmiț - prin Ambasada - câteva scurte relații din anumite locuri ale drumului, dar am am înțeles că se va face și călătorie cu mine. Nu sînt Enescu - și sînt putine șanse, probabil, să devin - dar sînt un scriitor român contemporan și, poate, am deosebi cei mai vlahi. Am considerat că, acțiunea mea de obligația de a scrie câteva articole, mi avea posibilitatea să mă documentez la scriitor, să stau de vorbă cu oamenii pe care îi voi întâlni - unii buni, alții nu - , că mi putea, în esență, să culose America, Mexicul, Canada în măsura în care omul meu și va include portile în fața mea. Dar lu-

crunte au s-au petrecut totuși astfel. Sînt, după mine, și exprimate fără
mănuși de domnii săi, trei uestire fundamentale care mi-au stat - iar unele
dintre ele îmi încă stau - în gît.

Într-o primă etapă, Embaserea Ansamblului, în unu special directorul,
care este atît de plin de sine încît crede că UNIVERSUL se învîrte în jurul
Domniei Sale, a socotit că este obligatorie prezenta mea la toate repetițiile,
la toate spectacolele, că trebuie să stau în toate pereții hotelului - pentru
a-mi refuza furtile !!! - asemenea balenierilor care, seară de seară, fac tat
ce pot la aceste uestire populare să fie reprezentate cu strălucire. Am acest mo-
tiv, am pierdut zece ore pe culoarele sălilor de spectacole și în fata tele-
vizorilor din cameră, în loc să văd, practic, viața de aici. După 11 zile
de stat la New York, de pildă, am văzut trei străzi și, pe furis, muzeul
de artă modernă. M-am mișcat acolo - și încă o vreme, după aceea, - asemenea
sportivilor care au umblat prin Forta-Lumea, dar eu pot spune minune alt-
ceva decît cum arată iarșea de citare sau citare teron de sport. Cea
ce este tragic pentru un scriitor sau, dacă termenul este prea pretențios, pen-
tru un publicist comunist. Această realitate pleacă din faptul că omul care
conduce Ansamblul a fost total depășit, ca mentalitate, de evoluția cultu-
rală formidabilă pe care a trăit-o, în general, România Socialistă. Unii
oameni din Ansamblu - și sînt mulți ei oameni de calitate sufletească
și intelectuală deosebită - cînd, oarecî, mai stau la o vorbă, îmi spun
că se află pentru a treia oară aici și, practic, eu am văzut aproape nimic.
Este păcat pentru orizontul lor sufletec, orînt sufletec care, la cite călătorii
au făcut, pînă acum, în lume - ar trebui să fie o cunoaștere pentru
toți cei ce nu circula prea des peste hotare. Este păcat pentru ei, deoa-
rice - se știe - a cunoaște este un fapt fundamental pentru per-
fectionarea unui artist autentic. Am încercat să mă explic - între ba-
trii orii cu directorul, și foarte politicoși - dar parca i-ar fi vorbit u-
nui perete. Ba chiar, la Cleveland, deoarece în timpul cit se făceau
aranjamentele tehnice în scenă, m-am dus să mă vad și să mă
scîmb pentru spectacol - la reîntorcerea de la hotel, care sa-
pete omul de teatru, directorul mi-a transmis, printr-o terță
persoană, că trebuie să mă duc să cumpăr unte și fon devance
am știu căe dintre instrumentist, nu suportă apă de acolo. În alta
împrejurare, la San Diego, pe coasta Pacificului, într-o dimineață
am - am dus să vad cum arată portul - trebuia pentru care
am fost taxat drept turist. Și altele și altele, pe care

am au roșt să te mai înșir. Duminică s-au mai scuturat după venirea
lui Vasile Flores, cămăra s-au explicat situația și el a mai stat de
vorbă cu directorul. De atunci, am cinstigat oarecare libertate de mișcare,
dar - împreună cu încă doi sau trei - sunt scutit și eu cu fel de
„lipitură” la Muzambulu. Din nou multe în Franța și în Anglia au fost
adevărate bucurii creatoare, am scris - și vi încă scrie - după
ele câteva pagini frumoase, dar nu pot spune același lucru despre
călătoria de acum. Totuși, în ultima vreme, la Los Angeles, la Holly-
wood și la San Francisco am reușit să recuperez din timpul pierdut și
să continui să-l recuperez în Canada și Mexic.

A mai apărut, apoi, o altă problemă. Scrierea articolelor despre
Muzambulu. Am scris, până acum, cinci articole mai lungi și patru
relatări scurte, pe care, cel puțin așa stă, Ambasada le-a transmis a-
casă prin telex. Am trimis un articol la „Tribuna”, altul la „Contem-
poranul” (lui R. Cămpăreanu), altul la „Viața Militară” (lui
N. Mărgheanu), altul la „Scînteia” (lui Valeriu Răduanu) și încă
unul la „România Literară” (lui Ion Flores). Ce s-a ales de ele,
am știu. Cei de aici nu s-au saram că eu am put dicta asupra pu-
blicării lor în țară - așa că își îndrăgesc că mă poartă cu ei de
pomana. Nu ar exista, oare, vreo posibilitate de a li se comunica
prin Ambasada din Washington, care ste vorba acestor articole?
Lucrul ste deosebit de important, pentru liniștea mea sufletească.

În plus, la articole mi s-au dat unele sugestii - Cum totul să fie așa
că se merse din succes în succes, fapt consemnat adesea în organe
de presă locale, dar mai greu de argumentat dacă te orientezi
după numărul spectatorilor. Dar, în legătură cu această problemă,
mă voi putea explica, mai pe larg, la reîntoarcere. (Măcar de-ar fi
mai aproape, dar încă sînt DO VĂ LUNI !!!)

Apăre, apoi, o a treia problemă, un mai puțin complicată,
care mi face chinul dublu. Muzambulu ste constituit din
oameni care își au problemele lor - mai urși și mai rechi - bune
și rele, probleme ca care eu am viață comună (și aș vrea
doresc să am, anind sfere diferite de activitate), probleme pe
care, pentru a le evita, trebuie să fac o adevărată echilibris-
tică. De aș vrea cu sentiment de cinocenă singurătate

la care, dată mai adăugi domul cu totul de casă, de caple și de cerbalti din
familie și prieteni - îți dai seama ce bine te simți singur. Ți-am scris
fără menajamente toate acestea, ca să-ți dai seama că nu mi-e tot mai
ușor, dar, totodată, pot să fi liniștit - ca și toți cei ce au fost de acord
să fac acest drum - că eu mă voi împiedica nimeni să-mi vâd de treabă
asa cum ve cuvîr. Pe lângă alte stări surprize ale acestui drum, unul
din personajele de aici s-a făcut parare catatonie și am trăit cîte clipe
cu totul aparte, pentru că nîciodată în viața mea nu mi-a mai fost
dat să asist la așa ceva. Stelele sub care ne-am născut vor fi atît
de știute, pămîntul pe care am trăit vor să ne ținem drept în
fața lumii atît de nobil - încît mi s-ar putea să înțeleg nîcicum ase-
menea perfidii fără seamăn. Dar aici eu nu vreau să-ți scriu despre
această infernă.

La Los Angeles și la Hollywood, unde am mai reușit să vîd una-
alta, am discutat cu dl. FRANKLIN SHAFER, director
la TWENTY CENTURY FOX. El cunoaște pe Winston Gren-
glin, pe care l-a întilnit în America de sud și la Moscova. Cetățeanul
a fost foarte amabil cu mine, am avut o discuție mai lungă pe care,
cu autorizație lui, am transformat-o în interviu și o alătur a-
cestor rînduri, ca să decideți voi dacă și unde să apară. Cîd că
apontia discuției ar fi utilă și, în cazul publicării ei, ar trebui
să i se țină gîndul sau reîste în Caugă - împreună cu traducerea
în eugleză a interviului - pentru că omul s-a arătat interesat să
mă țină în țară, fie dragă, fie - și are această posibilitate - cu un grup
de producători de filme în al cărui consiliu este membru.

Ținîndu-mă la San Francisco, l-am întilnit pe Ludovic Spiers -
care a reușit un strălucit și real succes în "Turandot". Pasa
il elogiază capros. M-am bucurat din nouă, pentru că în Statele
Unite se știe foarte puțin despre noi - lucrurile cunoscute fiind
mai ales, și pe bună dreptate, întleapte și de una poziție politică
extremă a României, a Partidului. Apoi am avut o discuție mai
amplă cu Spiers, pe care - și ne asta! - am transformat-o în
interviu și o ținut "Tribuna".

În rest, spre ca mîndrie aceste - vorba veche - să te să-
sească să nătos și pe toți ai tăi feniști. Dacă mei să-mi dai

veo veste, poți să faci scriind pe adresa Ambasadei noastre din
Washington, prin intermediul căreia sosește plicurile pentru Ansamblul
"Ciocârția".

Te iubesc, țigă,

Al. Ciprian

P.S. Dacă vei, citește-i scrisorile mele și lui Lăușcă, de care
am e dor și l' iubesc, țigă.